

Hyvät käytännöt kustannussopimuksissa kuvittajien kanssa

Kuvittajat ry ja Suomen Kustannusyhdistys ovat laatineet yhdessä hyvät käytännöt ja muistilistat, joiden tarkoituksena on edistää sujuvaa kanssakäymistä ja reilua peliä kuvittajan ja kustantajan kustannussopimussuhteissa.

Kuvittaja voi toimia toimeksiantosuhteessa tai olla tekijänä koko teoksessa, jolloin palkkio on tyypillisesti rojaltiperusteinen. Näille kahdelle eri mallille on luotu omat hyvät käytäntönsä.

A. Hyvät käytännöt – kuvittaja tekijänä koko teoksessa

Rojaltiperusteinen malli

1. Kustannussopimuksen osapuolet, kuvittaja ja kustantaja, ovat toisilleen lojaaleja.
2. Kustannussopimus tehdään aina kirjallisesti ennen yhteistyön aloittamista.
3. Tekijä ja kustantaja käyvät sopimuksen kohdat keskustellen lävitse ja kirjoittavat auki sopimuksessa mahdollisesti olevat selventämistä vaativat kohdat. Sopimuksessa olevat väljät ilmaisut kuten ”kohtuullinen aika”, käydään keskustellen lävitse ja täsmennetään.
4. Keskustellaan mitä kilpailukiellolla käsillä olevan sopimuksen yhteydessä käytännössä tarkoitetaan, ja kirjataan mahdolliset täsmennykset.
5. Osapuolet pitävät toisensa ajan tasalla teokseen liittyvistä asioista, kuten aikataulumuutoksista.
6. Palkkioita koskeva kirjallinen tilitys on selkeä, sisältäen ainakin tekijänpalkkion, myyntimäärät eri julkaisumuodoissa sekä varastokappaleet. Tilitykseen annetaan tarvittaessa lisäselvitystä. (Ks. ohjeellinen taulukko tilityksistä)
7. Molemmat osapuolet huolehtivat teoksen tekijänoikeuksien kunnioittamisesta ja ilmoittavat toisilleen, mikäli huomaavat teoksen tekijänoikeuksia loukatun.
8. Osapuolet käyvät lävitse suunnitelmat ja aikataulut, jotka koskevat kustannussopimuksen kattamia julkaisumuotoja. Kuvitusten mahdollisesta uudelleenkäytöstä ja käytöstä muissa käyttökohteissa sovitaan erikseen.
9. Erimielisyydet pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan neuvottelemalla.

Muistilista neuvottelussa keskusteltaviksi asioiksi

1. Mainitaan nimeltä teos, jota sopimus koskee.
2. Määritellään sopimuksen osapuolet, kustantaja ja kuvittaja.
3. Mainitaan, että kuvittajalla on yksinomainen tekijänoikeus siihen kuvitettuun teokseen tai teoksiin / sen teoksen kuvituksiin, josta sopimusta ollaan solmimassa.
4. Määritellään luovutettavat oikeudet eli luetellaan, mitä julkaisuoikeuksia kuvittaja sopimuksella luovuttaa kustantajalle. Ne voivat olla:
 - Oikeus julkaista teos painettuna laitoksena: kirjana, taskukirjana, tarvepainatettuna laitoksena (Print-on-demand)
 - Oikeus julkaista teos: sähkökirjana, äänikirjana

- Oikeus teoksen ulkomaan oikeuksien myyntiin.
 - Samalla tai erillisellä sopimuksella voidaan sopia oikeuksista kuvitusten pohjalta tuotettaviin muihin kuin kirjallisuustuotteisiin, esim. julisteet, postikortit, muistikirjat, värityskirjat, pelit, animaatio tai muu tuote- tai audiovisuaalinen käyttö.
5. Sovitaan kilpailukiellosta.
 6. Sovitaan kuvakäsikirjoituksen, ensimmäisen luonnoksen ja valmiin teoksen luovutusajankohdat sekä korjauskierrosten aikataulut.
 7. Sovitaan tekijänpalkkiosta:
 - Palkkion suuruus, tekijänpalkkion tulee olla kohtuullinen korvaus kuvittajan työstä.
 - Tilitysvelvollisuus/ tekijänpalkkion maksuaikataulu.
 - Taattu ennakko ja taatun ennakon maksuaikataulu.
 - Mainitaan tekijän oikeus selvittää tilityksen oikeellisuus eli tekijän tarkastusoikeus.
 8. Sovitaan kuvittajalta mahdollisesti tilattavista teoksen kansikuvituksista, kansisuunnittelusta ja kirjan muotoilusta.
 9. Keskustellaan siitä, jäävätkö originaalit poikkeuksellisesti kustantajan säilytettäväksi.
 10. Keskustellaan siitä, onko estettä sille, että kuvittaja käyttää kuvituksia työnäytteenä esimerkiksi verkkosivuillaan, sosiaalisen median kanavissaan ja kilpailuissa.
 11. Sovitaan kuvittajan saamat vapaakappaleet eri julkaisumuodoista.
 12. Määritellään kustantajan
 - oikeudet, joita voivat olla:
 - myynninedistämiskappaleet
 - ulkoasusta ja kannesta päättäminen
 - teoksen nimi
 - markkinoinnista päättäminen
 - hinnoittelu, mm. alennus- / halpamyynti
 - jäännöserän makulointi
 - ja velvollisuudet, joita voivat olla:
 - kustannustoimittaminen
 - teoksen markkinointi.
 13. Sovitaan siitä, missä tilanteessa tekijä voi saada oikeudet palautettua itselleen.
 14. Määritellään, miten erimielisyydet sovittelaa, esimerkiksi neuvottelemalla ja sen jälkeen oikeudessa.
 15. Päiväys ja allekirjoitukset.

B. Hyvät käytännöt – kuvittaja toimeksiannon saajana

Kertakorvausmalli

1. Toimeksiantosopimuksen osapuolet, kuvittaja ja kustantaja, ovat toisilleen lojaaleja.
2. Sopimus tehdään aina kirjallisesti ennen yhteistyön aloittamista.
3. Tekijä ja kustantaja käyvät sopimuksen kohdat keskustellen lävitse ja kirjoittavat auki sopimuksessa mahdollisesti olevat selventämistä vaativat kohdat. Sopimuksessa olevat väljät ilmaiset kuten ”kohtuullinen aika”, käydään keskustellen lävitse ja täsmennetään.
4. Keskustellaan mitä kilpailukiellolla käsillä olevan sopimuksen yhteydessä käytännössä tarkoitetaan, ja kirjataan mahdolliset täsmennykset. Täsmennyksiä voivat olla esimerkiksi samanlaisten tai samankaltaisten hahmojen tai muiden kuvaelementtien käyttö.
5. Osapuolet pitävät toisensa ajan tasalla teokseen liittyvistä asioista, kuten aikataulumuutoksista.
6. Sovitaan kertakorvauksen määrästä ja maksuaikataulusta. Keskustellaan myös korvauksesta uusista painoksista. Jos toimeksiannossa noudatetaan rojaltiperusteista palkkiomallia, kts Hyvät käytännöt A, kohta 6.
7. Molemmat osapuolet huolehtivat teoksen tekijänoikeuksien kunnioittamisesta ja ilmoittavat toisilleen, mikäli huomaavat teoksen tekijänoikeuksia loukatun.
8. Osapuolet käyvät lävitse suunnitelmat ja aikataulut, jotka koskevat kustannussopimuksen kattamia julkaisumuotoja. Kuvitusten mahdollisesta uudelleenkäytöstä ja käytöstä muissa käyttökohteissa sovitaan erikseen.
9. Erimielisyydet pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan neuvottelemalla.

Muistilista neuvottelussa keskusteltaviksi asioiksi

1. Mainitaan nimeltä teos ja käyttötarkoitus, jota sopimus koskee.
2. Määritellään sopimuksen osapuolet, kustantaja ja kuvittaja.
3. Mainitaan, että kuvittajalla on yksinomainen tekijänoikeus siihen kuvitettuun teokseen tai teoksiin / sen teoksen kuvituksiin, josta sopimusta ollaan solmimassa.
4. Määritellään luovutettavat oikeudet eli luetellaan, mitä julkaisuoikeuksia kuvittaja sopimuksella luovuttaa kustantajalle. Ne voivat olla:
 - Oikeus julkaista teos painettuna laitoksena: kirjana, taskukirjana, tarvepainatettuna laitoksena (Print-on-demand)
 - Oikeus julkaista teos: sähkökirjana, äänikirjana
 - Oikeus teoksen ulkomaan oikeuksien myyntiin
 - Samalla tai erillisellä sopimuksella voidaan sopia oikeuksista kuvitusten pohjalta tuotettaviin muihin kuin kirjallisuustuotteisiin, esim. julisteet, postikortit, muistikirjat, värityskirjat, pelit, animaatio tai muu tuote- tai audiovisuaalinen käyttö
5. Sovitaan teoksen teksti- ja kuvakerronnan lomittumisesta ja taitosta.
6. Keskustellaan, miten kuvittajan nimi näkyy teoksessa ja teoksen yhteydessä.
7. Sovitaan kilpailukiellosta.
8. Sovitaan kuvakäsikirjoituksen, ensimmäisen luonnoksen ja valmiin teoksen luovutusajankohdat sekä korjauskierrosten aikataulut.
9. Sovitaan palkkion maksuaikataulu ja suuruus, jonka tulee olla kohtuullinen korvaus kuvittajan työstä. Rojaltiperusteisessa mallissa kts Hyvät käytännöt A, kohta 6.

10. Keskustellaan siitä, halutaanko antaa poikkeuksellisesti kustantajalle joitain muunteluoikeuksia.
11. Sovitaan kuvittajalta mahdollisesti tilattavista teoksen kansikuvituksista ja kansisuunnittelusta ja kirjan muotoilusta.
12. Keskustellaan siitä, jäävätkö originaalit poikkeuksellisesti kustantajan säilytettäväksi.
13. Keskustellaan siitä, onko estettä sille, että kuvittaja käyttää kuvituksia työnäytteenä esimerkiksi verkkosivuillaan, sosiaalisen median kanavissaan ja kilpailuissa.
14. Sovitaan kuvittajan mahdollisesti saamat vapaakappaleet eri julkaisumuodoista.
15. Keskustellaan siitä, tulisiko sopia joistain erityisistä kustantajan oikeuksista ja velvollisuuksista vrt Hyvät käytännöt A, Muistilista kohta 12.
16. Sovitaan siitä, missä tilanteessa tekijä voi saada oikeudet palautettua itselleen.
17. Määritellään, miten erimielisyydet sovitellaan, esimerkiksi neuvottelemalla ja sen jälkeen oikeudessa.
18. Päiväys ja allekirjoitukset.

Kuvittajat ry
Suomen Kustannusyhdistys ry